

Dokument nr. 8:25

(2003-2004)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, Per Sandberg, Karin S. Woldseth og Siv Jensen

Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, Per Sandberg, Karin S. Woldseth og Siv Jensen om å innføre ordning med bistandsadvokat, betalt av det offentlige, til fornærmede i straffesaker som dreier seg om tvangsekteskap

Til Stortinget

BAKGRUNN

Fra 1. august 1981 har alle som har vært utsatt for voldtekt eller forsøk på voldtekt etter straffeloven §§ 192-197, rett til gratis advokathjelp under saken, hvis de ønsker det. Advokaten blir betalt av det offentlige. Politiet skal gjøre oppmerksom på denne retten når voldtekt blir anmeldt.

I dagens samfunn er problematikken rundt tvangsekteskap i muslimske miljøer blitt høyaktuell. Stortinget vedtok i lov 4. juli 2003 nr. 76 endringer i straffeloven for å styrke innsatsen mot tvangsekteskap mv. Straffeloven § 222 nytt annet ledd ble lydende således:

"For tvangsekteskap straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, utilbørlig press eller annen rettsstridig adferd eller med å true med slik adferd tvinger noen til å inngå ekteskap. Straffen for tvangsekteskap er fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte."

Tvangsekteskap skjer typisk overfor jenter i fundamentalistiske muslimske miljøer og er samtidig gjerne kulturelt betinget. Familier som er bosatt i Norge har ofte tett og god kontakt med sin øvrige familie i opprinnelseslandet, med den hensikt å lage en avtale om fremtidig giftermål. En datter, bosatt i Norge, er pga. norske familiegjennforeningsregler, et attraktivt "verdipapir", og giftes gjerne bort til slektninger bosatt i opprinnelseslandet. På denne måten skapes det grunnlag for familiegjennforening i Norge.

Et ekteskap som inngås på dette vis, vil oftest stride med brudens vilje og må etter forslagsstillernes mening bli å likestille med voldtekt, dersom ekteskapet "fulbyrdes". Forsøk på å arrangere ekteskap under tvang må følgelig bli å anse som medvirkning til voldtekt.

Kvinner som på egen hånd vil finne sin livsledsager blir ofte stigmatisert og frosset ut av sitt nettverk og sin familie. Vi har sett eksempler på at slike holdninger også finnes i enkelte fundamentalistiske muslimske miljøer i Norge.

Det er imidlertid pr. i dag ikke slik at fornærmede i henhold til straffeloven § 222 annet ledd (tvangsekteskap), har krav på bistandsadvokat betalt av det offentlige, slik andre voldtektsofre har krav på. Forslagsstillerne er av den oppfatning at en slik ordning bør innføres snarest, da behovet for bistandsadvokat til de praktiske gjøremål ofte vil være større i disse sakene enn i "ordinære" voldtektssaker.

Man kan her peke på flere momenter som kommer i tillegg til andre voldtektssaker.

For det første har kvinner som bryter ut og tar skrittet til å inngi anmeldelse om tvangsekteskap, gjerne levd et liv hvor de har vært totalt umyndiggjort. Disse kvinnene er ofte uerfarne i å ta avgjørelser på egne vegne, samt til å forholde seg til offentlige etater, bankforbindelser mv. For det annet er det slik at det å inngi anmeldelse for tvangsekteskap ofte innebærer at kvinnen, for å ivareta sin egen sikkerhet, må bryte med hele sitt tidligere nettverk. Kontakt med hennes tidligere miljø kan være forbundet med livsfare. I enkelte fundamentalistiske muslimske miljøer kan "familiens ære" kun rettes opp ved at den fornærmede part drepes (såkalt "æresdrap"). En kvinne som bryter med sitt tidligere nettverk på dette vis, vil kunne befinne seg i en for henne totalt fremmed kultur, og vil utvilsomt ha behov for en juridisk rådgiver som "løs" gjennom byråkratiet.

Videre er det slik at når man anmelder noen tvangsekteskap, så innebærer det ofte at denne personen gis fullstendig vitnebeskyttelse. Det vil si navnebytte, relokalisering på hemmelig adresse, voldsalarm osv. Den som gis beskyttelse på dette vis må også innrette sitt liv i henhold til dette. I forbindelse med de praktiske gjøremål for å gjennomføre dette, er det etter forslagsstillernes oppfatning påkrevd med juridisk bistand. Bare det å foreta navnebytte og relokalisering krever kontakt med en rekke offentlige og private instanser. (Folkeregister, politi, sosialkontor, barnevern, bankforbindelser, skolemyndigheter mv.) Det vil, etter forslagsstillernes oppfatning, ofte være forbundet med stor risiko om den fornærmede på egen hånd skal måtte foreta de praktiske handlinger for å få ordnet dette. Her vil en bistandsadvokat være til stor nytte. I saker som krever navneendring og relokalisering på hemmelig adresse vil den fornærmede i en overgangsfase ha behov for en c/o-adresse. Bistandsadvokatens kontoradresse vil da kunne fungere som c/o-adresse i denne overgangsfasen.

OPPSUMMERING

Det er grunn til å tro at det etter hvert vil bli anmeldt flere saker om tvangsekteskap. Det å inngi en slik anmeldelse vil utvilsomt være et drastisk skritt for den fornærmede part, da det ofte innebærer et totalt brudd med sitt tidligere nettverk. I en slik situasjon føler man seg, med rette, som "alene på denne jord". Vissheten om at man ikke er "helt alene" (dvs.

at man blant annet har en bistandsadvokat å støtte seg til), kan etter forslagsstillernes oppfatning medvirke til at flere av disse overgrepene blir anmeldt og straffeforfulgt.

At man i en slik situasjon ikke har noen å søke bistand hos, vil kunne medføre en fare for at man i sin frustrasjon vender tilbake til familien og tvangsekteskapet. Det finnes eksempler på at slike kvinner blir sendt til opprinnelseslandet fordi familien skal "gjenopprette sin ære". Fra familiens side vil det da selv sagt kunne hevdes at kvinnen dro frivillig, noe som i praksis sjelden kan motbevises ettersom de norske myndighetene ikke oppnår kontakt med disse kvinnene igjen etter at de er reist tilbake til opprinnelseslandet.

Forslagsstillerne mener man må ta disse problemene på alvor og bidra til at de som lever i tvangsekteskap kan komme seg ut av dette. Det å leve i et tvangsekteskap vil være et vedvarende overgrep som ikke opphører før ekteskapet opphører.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at fornærmede i tvangsekteskapssaker skal ha den samme rett til bistandsadvokat, betalt av det offentlige, som fornærmede i voldtektssaker.

4. februar 2004